

Pastoraciniai homiletikos tikslai Bažnyčios misijinėje perspektyvoje

Straipsnyje atskleidžiami pastoraciniai homiletikos tikslai Bažnyčios misijinėje perspektyvoje, pristatoma kritinė prieitis ir iššūkiai, su kuriais susiduria pamokslininkai šiandien, apibrėžiama homilijos vieta liturgijoje, aptariami pamokslininko pasirengimui keliami reikalavimai, išryškinama pamokslo reikšmė keliaujančiai Dievo tautai, tikinčiųjų bendruomenei.

The article reveals pastoral goals of homiletics in the Church's missionary perspective, provides critical access and challenges that preachers deal with today, describes the place of the homily in the liturgy, discusses requirements applicable for the preparation of preachers, highlights the meaning of sermon for wandering God's nation, the community of the faithful.

Ivadas

Šiuolaikinė visuomenė vadinama informacine visuomene. Kiekvieną akimirką mūsų planetoje, naudojantis kompiuteriais, elektroniniu paštu, tinklais, telekonferencijomis, skelbiamos geros ir blogos žinios. Žmonės geba valdyti didelius informacijos srautus, bet ar geba išlaikyti dėmesį ir atskirti svarbias problemas nuo nereikšmingų?

Tikinčiojo gyvenimas taip pat perpildytas informacijos, tad kyla klausimas, ar šių dienų informacijos gausos sąlygomis apskritai dar yra vietos skelbiamai Evangelijai, galbūt „dvasios plokštė, kurią pasiekia mūsų skelbimas, gausiai prirašyta ir nuolatos veikiamą nesuskaičiuojamų komunikavimo aktų, todėl atrodo neįmanoma ten dar ką nors pridurti.“¹

Bažnyčios misija yra susieta su nuolatine Bažnyčios mokymo galia (*potestas docendi*), kuri kyla iš Kristaus siuntimo „Tad eikite ir padarykite mano mokiniais visų tautų žmones <...>, mokydami laikytis visko, ką tik esu jums įsakęs“ (Mt 28, 19–20). Taigi Bažnyčios skelbiamas Dievo žodis yra Kristaus žodžio skelbimo tąsa, apmąstant turinį, tikslus ir Kristaus reikalavimus moraliniam žmonių gyvenimui.

Dievo žodį skelbia (*kerigma*), jį pamokslu (*predigt*) Bažnyčioje aiškina Jėzaus vardu įgalioti asmenys (vyskupai, kunigai, diakonai). Homiletika – tai pastoracinės teologijos disciplina, skirta Dievo žodžio tarnystei. Ji plačiai aptaria Bažnyčios skelbimą, Šventojo Rašto aiškinimą, Dievo žodžio ir žmogaus žodžio supratimą, analizuoja pamokslo sąlygas, galimybes, kalbą, perteikimą ir kompetentingumą.

Tenka apgailestauti, kad Vakarų civilizacijoje paplitusi samprata, jog Dievo buvimas kelia grėsmę laisvo ir demokratiško žmogaus autonomiškumui arba yra visiškai nutolęs nuo žmonių gyvenimo ir problemų. Tai nuolatinis mūsų gyvenamojo laikotarpio iššūkis

tikėjimui. Todėl Bažnyčios mokymas siekia atskleisti, kad visa išganymo ekonomija rodo, jog Dievas kalba ir veikia istorijoje dėl žmogaus gėrio ir išganymo. Taigi pastoraciniu požiūriu lemiamas veiksnys – pateikti Dievo žodį ir jo galia pradėti dialogą apie žmogaus kasdienes problemas, su kuriomis jis susiduria. Dievo žodis skirtas gyvenimo pilnatvei, „kad žmonės turėtų gyvenimą, – kad apščiau jo turėtų“ (Jn 10, 10). Todėl vienas svarbiausių homiletikos mokslo tikslų – išugdyti pamokslininkus, kurie gebėtų taip dalytis Dievo žodžiu, kad jis būtų atviras žmogaus problemoms, atsakytų į jo klausimus, ugdytų vertybes ir skatintų įgyvendinti siekius.

Straipsnio tikslas – atskleisti Bažnyčios misijinėje perspektyvoje šiandien keliamus pastoracinius homiletikos tikslus.

Uždaviniai:

1. Pristatyti kritinę prieitį ir iššūkius, su kuriais susiduria pamokslininkas šiandien.
2. Apibrėžti homilijos vietą liturgijoje.
3. Aptarti pamokslininko pasirengimui keliamus reikalavimus.
4. Išryškinti pamokslų reikšmę keliaujančiai Dievo tautai, tikinčiųjų bendruomenei.

Metodai: teologinės, mokslinės literatūros ir Bažnyčios dokumentų teorinė analizė, autoriaus pastoracinė patirtis.

Kadangi Bažnyčia apaštalauja ne vien užrašytais tekstais, kurie apima visą tūkstantmečiais besitęsiančią intelektualinę tradiciją, bet taip pat veiksmu ir žodžiu, amžiams bėgant keitėsi sakymo vieta, sakančiųjų ir klausančiųjų pozicija. Vis dėlto jau trečią tūkstantmetį pasaulyje skelbiama Evangelija – Geroji Naujiena, o ją išgirdę žmonės išdrįsta radikaliai keisti savo gyvenimą, dėl jos kentėti, ją gyventi, jos viltyje mirti.

Kritinė prieitis ir pamokslininkui kylantys iššūkiai

Tikėjimo sąmoningumas, kuris kasdieniame Bažnyčios gyvenime tiesiogiai susijęs su pamokslų kokybe, svarstant apie homiletiką nuolat skatina atnaujinti kritinę prieitį.

Dievo žodžio skelbimo krizę mūsų laikais lemia daug priežasčių:

- pirmoji – tai pasaulėžiūra, kuri nesivadovauja antgamte,
- kita priežastis – tai į nuodėmę palinkusi žmogaus prigimtis, kuri vengia savęs atsižadėti ir kaip nors save suvaržyti,
- dar kita – žmonių įtemptas darbas, dvasinis išsiblaškymas, silpnas tikėjimas ir pan.²

Norint sėkmingai dirbti visuomenėje, reikia gerai pažinti visas laiko dvasios apraiškas ir mokėti prabilti suprantama šio laiko kalba. Bažnyčios mokymas teigia, kad šiandieniniame pasaulyje daugėja susiskaldymų ir konfliktų. „Šiandieninei Europai būdinga šeimos krizė ir net šeimos sampratos apskritai nykimas“³, viršų ima vienišumo jausmas. Iš naujo įsižiebia „etniniai konfliktai, tam tikrų rasistinių nuostatų atgimimas, įtampa tarp religijų“⁴. Visuomenėje vyrauja egocentriškumas, rūpinimasis vien savo paties interesais bei privilegijomis, didėja vargšų skaičius, nustumiant į paribį silpniausius. Bažnyčios mokymas aiškiai įžvelgia, kad mūsų dienų „vilties praradimo priežastis yra bandymas teikti viršenybę antropologijai be Dievo ir Kristaus. Tokia mąstysena skatina laikyti žmogų absoliučiu tikrovės centru, klaidingai leidžiant jam užimti Dievo vietą ir užmirštant, kad ne žmogus kuria Dievą, bet Dievas – žmogų“⁵. Kai Dievas užmiršamas, atsisakoma ir

žmogaus, pasklinda nihilizmas filosofijoje, reliatyvizmas – pažinimo ir moralės srityje, pragmatizmas ir net ciniškas hedonizmas – kasdieniame gyvenime⁶.

Bet reikia atvirai pasakyti, kad visų blogybių negalima pateisinti „pasaulio sugedimo“ priežastimi. Tikintieji dažniausiai nusivilia pamokslu, kurio turinys nėra pritaikytas, neatitinka laiko dvasios, o pamokslininkas neturi charizmos ir nėra skelbiamų tiesų liudytojas.

Pamokslai visada yra ir bus kritikuojami. Ši kritika turi keletą aspektų:

- Tai sunkumai, kurie kyla negalint priimti sunkiai suprantamo žodžio. Su tokia kritika susidūrė pats Kristus, po Jo pamokslų buvo sakoma: „Kieti jo žodžiai, kas gali jų klausytis!“ (Jn 6, 60).

Šis kritinis aspektas apima ne tik tikėjimo, bet ir jo įkultūrinimo problemą, kuri nėra tokia paprasta kaip atrodo iš pirmo žvilgsnio. Įkultūrinimo problema – tai ir naujosios evangelizacijos problema⁷. Pamokslininkas, susidurdamas su šiais iššūkiais, turi įvertinti tris pastoracines kryptis, kurias nurodo naujoji evangelizacija: 1) derama katechezė įkrikščioninimo sakramentams, 2) Bažnyčios įsipareigojimas evangelizuoti, skelbti išganyto žinią Kristaus dar nepažįstantiems žmonėms, 3) pakrikštytų, bet pagal krikšto reikalavimus negyvenančių žmonių naujas evangelizavimas⁸.

Visos šios kryptys susiduria su tikėjimo įkultūrinimu, kuris, Bažnyčios mokyme nuolat naujai aktualizuojamas ir detalizuojamas, išryškėja kaip svarbus mūsų dienų pastoracijos matmuo. Todėl pamokslininkas, atsakingai besirengiantis homilijai, turi aiškiai įsisąmoninti Bažnyčios mokymą, kad Evangelija nėra tapati kultūrai, taigi ir evangelizacija yra nepriklausoma nuo bet kurios kultūros⁹. Tai nuolatinis iššūkis katalikiškiems kraštams, kuriems kultūrinė tapatybė kartais pakeičia patį tikėjimą. Žmonės, gyvenantys seniai evangelizuotuose pasaulio regionuose, tiek nutolsta nuo Dievo, jog nelaiko tikėjimo svarbiu savo gyvenime, jie pradėję ne materialinius turtus, bet savo krikščioniškąjį orumą, pradėję tvirtus ir patikimus orientyrus, neranda gyvenimo prasmės. Šiems žmonėms, o jų tikrai yra labai daug, – reikia naujo evangelizavimo, t. y. naujo susitikimo su Jėzumi Kristumi¹⁰.

- Kritika išsakoma dėl silpnai parengto pamokslu, jei homilija neatitinka klausytojų intelekto.

Šnekamojoje kalboje žodis „pamokslavimas“ gali sukelti didelę priešpriešą, prisimenant istorinius laikotarpius, kai pamokslams buvo būdingas moralizavimas, gąsdinimas už nuodėmes skirtomis pragaro bausmėmis. Šiandien atkreipiamas dėmesys į pamokslų pozityvumą, į gydomasias Dievo žodžio klausymosi pasekmes. Bažnyčios mokymas ragina pamoksluose atskleisti paveikslą Dievo, kuris nori iš žmogaus visų pirma asmeninio apsisprendimo tikėjimo atžvilgiu ir visapusiškai sveikos žmogaus asmenybės¹¹. Pasaulyje viskas kinta, todėl ir pamokslai negali būti tiesiog pirmųjų amžių praktikos kopija. Svarbu atkreipti dėmesį į šiuolaikinio žmogaus išsilavinimą ir mokslingumą. Mokslas ir mokymas tapo šių dienų pirmutine civilizacijos sąlyga. Mokslo akiračiai plėtėja, nes jis įvairiausiomis priemonėmis tvirtai ir atkakliai stengiasi visa suprasti ir išaiškinti. Kasdien daugėja mokymosi priemonių, būdų ir metodų, jie darosi visiems prieinamesni. Mokslas nuolat daro didžiulę pažangą, atskleidžia ir išaiškina daug gamtos paslapčių¹². Tad pamokslininkas negali vengti nei žinojimo, nei mokslo. Mokslo pasiekimai pamokslininkui suteikia

naujų priemonių, naujų argumentų, naujesnių ir tinkamesnių išraiškos formų. Mokslas kelia klausytojų protinio išsilavinimo lygį, o pamokslininkus įpareigoja kelti pamokslą lygį. Skelbdami Dievo žodį, jie taip pat turi panaudoti naujausius mokslo laimėjimus.

- Kritika dėl pamokslininko asmenybės, pamokslininkui keliamų aukštų reikalavimų.

Kadangi pamokslas visų pirma yra skelbimas, kalbėtojas turi su klausytoju dalytis savo asmeniniu liudijimu apie Dievą, savo tikėjimu, savo nepakartojamai išgyvenama Dievo patirtimi. Priešingu atveju jo pamokslas tampa religijotyros paskaita, teologo paskaita, o ne Evangelijos skelbimu. Skelbiamą žodį turi lydėti pavyzdingo gyvenimo liudijimas¹³. Pamokslininko veiksmai neturėtų prieštarauti jo žodžiams, kad po pamokslą bažnyčioje tikintieji nepradėtų galvoti, kodėl pats negyvena taip, kaip skelbia. Sakykla nėra universitetinė katedra ar Seimo rūmų pulpitai. Ji yra Dievo žodžio stalas, prie kurio turime dalytis Dievo žodžiu, mąstydami apie eucharistinės duonos dalijimąsi prie Kristaus Kūno stalo. Pamokslininkas turi jausti dermę tarp Kristaus žodžių, minties ir Dievo valios vykdymo savo asmeniniame gyvenime¹⁴.

Už aptartų kritinių aspektų ir pamokslininkams keliamų aukštų reikalavimų neabejotinai slypi ir gėris. Visų pirma Evangelija – Geroji Naujiena – turi būti skelbiama ne taip, kad išgąsdintų ar užmigdytų klausytojus bažnyčios kolonų šešėlyje, bet priešingai – pabudintų juos naujam gyvenimui.

Homilija Žodžio liturgijos kontekste

Žodžio liturgija pradedama apreikštu Dievo žodžiu – Dievas užkalbina žmogų. Jei klausytojas stengiasi priimti Jo žodį, pokalbis tęsiasi. Gilinimasis į skaitinius leidžia atsiverti Dievo artumui. Dievo žodis gali maitinti, gydyti, mylėti, jei atsiliepiama širdimi.

Vatikano II Susirinkimo paskatinta liturginė reforma atkreipė dėmesį į glaudų veiksmo ir žodžio ryšį, paragino įvesti gausesnį, įvairesnį ir tinkamesnį Šventojo Rašto skaitymą. Homilija (gr. *homilein* – kalbėti) – tai pamokslas, aiškinantis tos dienos Šventojo Rašto skaitinius. Bažnyčios dokumentuose rašoma: „Labai rekomenduotina homilija, kaip pačios liturgijos dalis, kurioje per liturginius metus, remiantis šventuoju tekstu, aiškina tikėjimo slėpiniai ir krikščioniškojo gyvenimo taisyklės. Sekmadienių ir įsakytųjų švenčių Mišiose, kai dalyvauja tikintieji, be svarbios priežasties ji niekada neturi būti praleidžiama.“¹⁵ Dėl šių raginimų Biblija imta labiau remtis pamoksluose ir katechezėse¹⁶.

„Celebruojant Dievo žodis įgyja pilnutinę prasmę, stimuliuodamas krikščioniškąjį gyvenimą nuolat atsinaujinti, nes tai, kas girdima liturginiame vyksme, vėliau įgyvendinama gyvenime.“¹⁷ Dėl šios priežasties pamokslininkas turi išlaikyti glaudų ir nuolatinį ryšį su šventuoju tekstu. Kad pamokslininkas galėtų pamokslauti su įsitikinimu ir aistra, Bažnyčios mokymas kviečia pasirengti homilijai meditacija bei malda ir atsakyti į šiuos klausimus: „Ką reiškia perskaitytas Šventojo Rašto tekstas? Ką jis sako man asmeniškai? Ką man reikia pasakyti bendruomenei toje konkrečioje situacijoje?“ Taip besirengdamas homilijai, pamokslininkas pirmiausia turėtų būti asmuo, kuris išgirsta Dievo žodį, o tik paskui jį skelbia¹⁸.

Apie bibliinius tekstus sukoncentruotas pamokslas turi savaip supažindinti tikinčiuosius su visomis tikėjimo paslaptimis ir krikščioniškojo gyvenimo normomis. Kadangi

homilija turi būti sekmadienio Eucharistijoje, taip pat krikšto, atgailos, santuokos ir laidotuvių apeigose, jai reikia skirti daug dėmesio: ji turi būti ne per ilga ir ne per trumpa, visuomet rūpestingai parengta, liečianti esminius dalykus, konkreti ir patikėta pašvęstiems tarnams¹⁹. Homilija sakoma per šv. Mišias, perskaičius tikintiesiems Evangeliją. Homilija turi trukti apie 10 min., ją paprastai sako pats Mišių celebrantas, retesniais atvejais jis gali būti pavaduojamas (koncelebracinėse šv. Mišiose – kito kunigo arba diakono).

Rengiant homiliją pagrindinis šaltinis yra Šventasis Raštas, egzegezė ir sunkesnių vietų komentarai, kurie parengti laikantis Biblijos aiškinimo nuostatų ir katalikiškosios egzegezės metodų. Aiškindami Šventąjį Raštą, katalikų egzegetai turėtų neužmiršti, kad tai, ką jie aiškina, yra *Dievo žodis*. Egzegetų bendroji užduotis nesibaigia atskyrus šaltinius, nustacius formas ar atskleidus literatūrinius metodus. Jų darbo tikslas nebus pasiektas, kol nebus atskleista biblinio teksto kaip su dabartimi susijusio Dievo žodžio prasmė. Dėl to reikia atsivėlgti į įvairias hermeneutines perspektyvas, kurios padėtų suvokti biblinės žinios aktualumą ir leistų jai atsilipti į šiuolaikinių Rašto skaitytojų poreikius²⁰.

Per šv. Mišias, Žodžio liturgijoje, labai svarbu perskaičius Šventojo Rašto tekstus neužversti knygos, tarsi ji jau nebereikalinga besitęsiančiai liturgijai. Pamokslininkas klysta, jei sakydamas homiliją atideda Šventąjį Raštą į šoną, o vietoj jo ant pulsto pasideda visą homilijos tekstą. Tada susidaro išpūdis, kad ryšys tarp Žodžio liturgijos ir Aukos liturgijos nutrūksta, pasigendama visos liturgijos tęstinumo. Jei Šventasis Raštas užverčiamas ir padedamas į šoną, tai rodo, kad neįvertinama Žodžio liturgijos teologinė prasmė. Užversta Šventojo Rašto knyga – tarsi uždaromos Kristaus lūpos, kurios norėtų prabilti žmonėms atliekamoje liturgijoje. Bet juk tikrasis ryšys yra pats Jėzus Kristus, kalbantis Žodžio liturgijoje ir esantis Aukos liturgijoje. Biblijos tekstas nėra informacinis žinynas ar dogmų bei moralės sąvadas. Tai vartai, vedantys pas Dievą, todėl Žodžio liturgijoje susitikimas su Dievu yra bendrystė, daug kuo panaši į bendrystę Eucharistijoje. Gyvasis žodis yra Dievo artumas, Dievas įkvėptame žodyje gyvena. Pamokslininkas turi labiausiai pamilti ir vertinti Šventąjį Raštą, kad paskui ir tikintiesiems jį perduotų su tokiu stropumu kaip šv. Komuniją. Homilijoje turi jaustis ne pamokslininko, bet Kristaus – Dievo žodis. Taigi pamokslininkas neturi savo žodžių vertinti aukščiau už Dievo žodį.²¹

Krikščioniškos homilijos pirmavaizdis – tai Jėzus, kuris skaitė savo tautos šventuosius Raštus ir maldingai juos apmąstė (Lk 4, 16–30). „Klausantis Dievo balse, sklindančio iš šventojo teksto, įgyjamas neapsakomai svarbus gyvojo Dievo žodžio patyrimas.“²² Šventasis tekstas ne tik teikia žinių, bet mus perkeičia. Pamokslininkas, sakydamas homiliją, ragina tikinčiuosius patirti Dievo apsimušimą ir atsilipti savo tikėjimu.

Pasirengimas homilijai apima skaitymą, apmąstymą ir maldą. Todėl pagrindinėmis pamokslininko savybėmis išlieka dėmesingumas, pastovumas, maldingumas, jos leidžia Šventąjį Raštą skaityti su tikėjimu ir maldos dvasia, tikint, kad Dievas tikrai yra ir kalba per šventąjį tekstą.

Pamokslininko pasirengimui keliami reikalavimai

Klausantis Dievo žodžio, Šventosios Dvasios galia „įvyksta susitikimas su pačiu Dievu, kuris kreipiasi į žmogaus širdį ir reikalauja sprendimo, kuriam priimti neužtenka vien

intelekto ar pažinimo, bet reikia širdies atsivėrimo²³. Pastoracinės žodžio tarnybos išei- ties taškas yra Dievo Apreiškimo apmąstymas, todėl nepakanka žmogui vien kalbėti apie Dievą ir Jo slėpinius, bet reikia vis suprantamiau atskleisti, ką Dievas savo malone yra padaręs ir nuolat daro dėl žmonių. Dievo žodžio išganomasis poveikis realizuojamas tar- naujant, kai skelbėjas tampa pamokslu žodžių tarnu, o ne jų šeimininku, nes Evangelijos skelbimas yra ne vien intelektinis perteikimas, kalbant žmogiškosios išminties žodžiais, bet aiškinant dvasinius dalykus pabrėžiamas Bažnyčios antgamtinis pagrindas.

Tikėjimo autentiškumas – tai viena svarbiausių Bažnyčios pastoracinės veiklos užduo- čių, kuriai pasiekti reikalingas glaudus kunigų, egzegetų ir teologų bendradarbiavimas. Tokia pastoracinė orientacija mokslininkams padeda priartėti prie suvokimo, kad Šven- tasis Raštas – tai žinia, kuria Viešpats kreipiasi į žmogų dėl jo išganymo. Aiškinant Dievo žodį ir sprendžiant jam priešiškas problemas, reikia remtis ne vien savo išmone ir įgū- džiais, bet pasitikėti Dievo pagalba ir paklusti Bažnyčios Magisteriumui²⁴. Egzegetai turi panaudoti „visas priemones, kurios padeda giliau pažinti Evangelijų liudijimo pobūdį, pirmųjų bendrijų religinį gyvenimą ir apaštalinio kraičio prasmę“²⁵. „Jėzaus mokymas ir gyvenimas nebuvo užrašytas vien tik tam, kad jie būtų atsiminti. Užrašymu jie buvo „skelbiami“, kad būtų tikėjimo ir dorovės pagrindas Bendrijai [Bažnyčiai – V. S.]“²⁶. Todėl Šventojo Rašto aiškintojas turi „išvalgiau nušviesti amžinąją teologinę Evangelijų reikšmę“²⁷ ir akivaizdžiai parodyti, „kaip reikalingas bei svarbus yra jų aiškinimas“²⁸.

Taigi Bažnyčios mokymas apie pamokslą nubrėžia daugybę mokslinio tyrinėjimo krypčių:

- tai pamokslu sakymo teologinė bei lingvistinė kokybė;
- Dievo žodžio perteikimo tradicinės ir moderniosios formos;
- Evangelijos skelbėjo – pamokslininko – pasirengimas;
- tikinčiųjų egzistencinė ir kultūrinė tikrovė;
- siekis rasti tinkamiausius būdus, kaip evangelinę žinių perteikti mūsų laikų žmonėms.²⁹

Ugdant Dievo tautą, pamokslų kokybė turi būti nuolat gerinama. Kiekvieno pamokslu pagrindas turi būti Kristus, kad tikintieji aiškiai suvoktų, jog pamokslininkas turi įtiki- namą norą Jį atskleisti. Abstrakčių samprotavimų, nenaudingų nukrypimų, kurie labiau atkreipia dėmesį į patį pamokslininką, o ne į Evangeliją, reikėtų vengti.³⁰

Pamokslu veiksmingumas priklauso nuo Dievo pagalbos ir nuo žmogiškosios tobu- lybės lygmenų. Įgyvendinti dvasinį ir teologinį ugdymą, atnaujinti krikščioniškosios Gerosios Naujienos doktrininių, teologinių bei dvasinių skelbimą „neįmanoma tingiai ar neatsakingai improvizuojant“³¹. To negalima pasiekti, jei homiletinėje tarnyboje pamoks- lininkas asmeniškai nevykdo „Evangelijos skelbimo užduočių“³².

Kad Evangelija taptų asmeniniu įsitikinimu ir žmonėms būtų perteikta iškalbingai, nuosekliai ir įtikinamai, svarbus atsakingas pamokslininko *trumpalaikis* ir *ilgalaikis* pasirengimas³³. Skelbiant Dievo žodį iš sakyklos *trumpalaikis pasirengimas* įpareigoja pamokslininką:

- kruopščiai susirašyti planą to, ką norima pasakyti;
- gebėti panaudoti retorikos mokslo teorinius ir praktinius reikalavimus;
- taikyti formalius pamokslu sakymo aspektus;
- kompetentingai naudoti šiuolaikines bendravimo priemones.³⁴

Pastoracinis jautrumas, kuriuo turi pasižymėti pamokslininkas, išugdomas *ilgalaikiu pasirengimu*:

- studijuojant Šventąjį Raštą, Bažnyčios mokymo dokumentus, teologinę ir kitą mokslinę literatūrą;
- analizuojant tikrovę, siekiant suvokti savo gyvenamojo meto žmones ir jų problemas, išvelgti ir pasiūlyti galimus sprendimus;
- orientuojant Bažnyčios pastoracinę veiklą: nuo kultūros – iki politikos, tarptautinių santykių, nuo ekonomikos – iki mokslinių tyrinėjimų ir gamtos apsaugos.³⁵

Pamokslininko *trumpalaikis* ir *ilgalaikis pasirengimas* vyksta vienu metu ir vienas kitą lemia. Apmąstydamas pamokslo turinį ir rengdamas planą, pamokslininkas prieš save turi konkrečius klausytojus, kuriems pritaikytas pamokslas turi būti paveikus. Todėl vienas svarbiausių *ilgalaikio pasirengimo* aspektų – klausytojų aplinkos tyrimas, jų kultūros, išsilavinimo, psichologijos, tautinio tapatumo pažinimas³⁶.

Įvairiais istorijos laikotarpiais teologijai, kaip Apreiškimo supratimui, tekdavo atsiiepti į įvairių kultūrų keliamus reikalavimus, idant ji galėtų pamažu perteikti toms kultūroms tikėjimo dalykus joms suprantamomis sąvokomis. Pamokslininkui irgi tenka dvejopas uždavinys. Viena vertus, jis turi nuolat atnaujinti savo metodus, kad geriau prisidėtų prie evangelizavimo; kita vertus, privalo kreipti žvilgsnį į galutinę tiesą, kurią žmogui patikėjo Apreiškimas. Todėl homiletika domisi ne vien pamokslo praktikos bei turinio aspektais, bet ypač tuo dvasiniu vyksmu, kuriuo skelbiamas žodis per veiksmingą malonę „tampa laiko bei aplinkybių sąlygota tikrove“³⁷.

Pamokslo reikšmė keliaujančiai Dievo tautai, tikinčiųjų bendruomenei

Dvasinio paveldo poveikis gali skleisti tik tada, kai iš naujo išgirstama Kristaus Evangelija, todėl Bažnyčios pastoracinės veiklos galimybės nuolat remiasi misija ir įsipareigojimu padaryti evangelizavimą prioritetu kiekvieno laikotarpio visuomenėje. Skelbti Gerąją Naujieną Bažnyčiai reiškia transformuoti svarstymo kriterijus, lemiamas vertybes, interesų, mąstymo kryptis ir gyvenimo modelius tų žmonių, kurie priima Dievo žodį ir išganymo planą. Atsižvelgiant į Dievo žodžio svarbą, Bažnyčios pastoracijoje ypatinga reikšmė tenka homiletikos mokslui, nes iš įvairių būdų tarnauti žmonijai vienas atsakingiausių yra Dievo žodžio tarnystė.³⁸

„Katalikų Bažnyčia visuomet pamokslą vertino kaip vieną svarbiausių evangelizavimo ir tikėjimo skleidimo priemonių.“³⁹ Pagal Bažnyčios sampratą, modernėjant visuomenei dar svarbiau išryškinti autentiško pamokslo ir liturginės homilijos reikšmę. Protingai naudojantis visais tinkamais metodais, kuriuos siūlo šiuolaikinės technologijos, reikia nepamiršti, kad jos negali pakeisti švento gyvenimo liudijimo. Bažnyčios Mokymas turi daug galimybių, naudojantis šiuolaikinėmis komunikacijos priemonėmis, skelbti Dievo žodį, teikti informaciją, kviesti, raginti bei mokyti tikinčiuosius. Tačiau internetas niekada nepakeis gilos Dievo patirties, plaukiančios iš Bažnyčios liturginio ir sakramentinio gyvenimo, gyvo, uždegančio bei specialiai auditorijai skirto pamokslo⁴⁰.

Kad homilija atlieptų į šiandienio žmogaus iššūkius, jos struktūroje svarbu išlaikyti keletą elementų:

- Kerigma – tai Dievo išgelbėjimo skelbimas nukryžiuotame ir prisikėlusiam Jėzuse Kristuje. Šis skelbimas taip pat suprantamas kaip raginimas atsiversti tikėjimu ir krikštu, dvasinio gyvenimo siekimu.

- Egzistencinė tikrovė – tai situacijų, kuriose gyvena homilijos klausytojai, atspindėjimas. Homilija turi kalbėti klausantiems žmonėms suprantama kalba, atitinkančia jų mąstymą, atsiliepiantią jiems problemas, ji jų giliausią dvasinę poreikį.

- Mistinis elementas – tai įvedimas į išganymo slėpinio šventimą čia ir dabar Eucharistijoje, kur iš tiesų Dievas prabyla savo Žodžiu.

- Moralinis elementas – tikinčiųjų įgalinimas, nes priimti Dievo žodį – tai vykdyti jį gyvenime. Svarbu atkreipti dėmesį, kad tikėjimas turi būti išreiškiamas ir maldoje, ir kasdieniame gyvenime – vykdamas meilės įstatymą konkrečiose situacijose.

- Eschatologinis elementas – nuolatinis budėjimas laukiant galutinio susitikimo su Dievu, prisimenant mirties realybę ir tikėjimą antruoju Jėzaus atėjimu.⁴¹

„Išganymo istorija pasakoja bei dokumentuoja Dievo komunikavimą su žmogumi, komunikavimą, kuriame pasitelkiamos komunikavimo visos formos ir visi būdai. Žmogiškoji būtybė buvo sukurta pagal Dievo paveikslą ir panašumą, idant priimtų dieviškąjį apreiškimą ir įsileistų jį meilės dialogą su juo. Dėl nuodėmės gebėjimas praktikuoti dialogą tiek asmeniniu, tiek socialiniu lygmeniu pakito, ir žmonėms teko ir tebetenka patirti karčią nesupratimo ir nutolimo patirtį. Tačiau Dievas jų nepaliko, bet atsiuntė jiems savo Sūnų (plg. Mk 12, 1–11). Kūnu tapusiam Žodyje komunikacinis įvykis įgyja giliausią išganomąją reikšmę: Šventojoje Dvasioje žmogui dovanojamas gebėjimas priimti išganymą bei skelbti ir liudyti jį savo broliams.“⁴² Nors tiesioginis dialogas pamokslė nevyksta, bet jei pamokslininkas kalba giliai išmąstęs ir teigiamai nusiteikęs tikinčiųjų atžvilgiu, priimdamas juos tokius, kokie jie yra, jo kalboje randasi šiltesni žodžiai, rimtas susirūpinimas žmonių reikmėmis, stengiantis išsiginčyti į situaciją, kurioje jie gyvena. Klausytojas pajunta, jog yra kažkas, kas išvaduoja jį nuo vienišumo jausmo, padeda jam būti drąsesniam, palengvina pakelti sunkumų našą. Todėl pamokslams taip pat netinka samprata „kalbėtojas – klausytojas“. Pamokslininkas, pabrėždamas klausytojus, atveria juos dialogui, pats būdamas pasirengęs išgirsti netgi kritiškas pastabas, save pristato ne kaip mokytoją, kalbantį iš sakyklos, bet kaip tarpasmeninio dialogo partnerį⁴³.

Šiuo požiūriu homilija turi ir terapinį poveikį. Kadangi terminas „terapija“ (gr. *therapeia* – gydymas, slaugymas) primena ligoninės aplinką, tenka apsvaistyti, ką bendro Dievo žodžio skelbimas gali turėti su gydymu. Vis dėlto terapijos ryšys su skelbiamu Dievo žodžiu turi biblines ištakas. Jau Senajame Testamente Viešpats Dievas išrinktajai tautai sakė: „Esu jus gydantis Viešpats“ (Iš 15, 26). Tokia sąsaja tarp skelbiamo Dievo žodžio ir gydymo buvo labai artima ir Jėzui. Evangelijoje rašoma, kaip Jėzus apėjo Galilėją, mokydamas sinagogose, skelbdamas apie Dievo karalystę ir gydydamas visokias ligas (Mt 4, 23). Gydomoji galia priskiriama ir Šventajai Dvasiai, tai ypač atsispindi Sekminių sekvencijoje. Taip pat aptinkamas Kristaus paliepimas mokiniam, kad gydytų ligonius, prikeltų mirusiuosius, gydytų raupsuotuosius ir išvarinėtų piktąsias dvasias (plg. Mt 10, 8). Tad visą išganymo istoriją galima suvokti kaip „sveikstančią, t. y. ligą įveikiančią istoriją“. Liga yra nuodėmė, gydytojas – Dievas, terapijos tikslas – išganymas. Dieviškojo žodžio gydantis vaidmuo labai svarbus, todėl pamokslai, juos perteikiant, turi

būti terapiniai. Kai pamokslininkas prabyla paprastai, vengia kelti neįgyvendinamus reikalavimus, kalba konkrečiai ir realiai, gali pasiekti, kad žodis gydytų. Tinkamai pasakytas ir išgirstas žodis klausytojui suteikia pasitikėjimo. Tačiau pamokslas niekada negali tapti vien tik psichoterapine priemone, niekada negalima pamiršti, kad gydo Dievo žodis, o tai yra Dievo malonės vaisius⁴⁴.

Krikščioniškasis pamokslas turi tikslą sukurti tvirtas asmenybes. Šiandienio pamokslas paskirtis – dažnai dvasia silpnam ir abejojančiam asmeniui suteikti dvasinio maisto ir nurodyti kryptį bei aiškų tikslą. Žodžio tarnyba ir jos tarnai turi būti pajėgūs tenkinti aukštus dabartinių sąlygų keliamus reikalavimus. Didžiausias krikščionybės nuopelnas, kokį ji galėjo suteikti civilizacijai, yra tas, kad ji aiškiai įrodė individo vertę ir jo santykį su visuomene, kartu moraliai apsaugojo individą. Krikščionybė yra didelė kultūrinė galia, kuri sukūrė ir nuolat kuria asmenis su aiškia individualybe, nes Kristaus įsteigta Bažnyčia, skleisdama Jo mokymą, yra pajėgi autoritetingai auklėti ir tobulinti asmenis. Pamokslas privalo mokyti žmogų, kad jis bus saugus ir laimingas ne tada, kai sutraukys visus ryšius su religija, bet kai savo įgimtus gabumus ir energiją tinkamai panaudos, sau priklausančią asmens vertę ras tikėdamas, dirbdamas ir save nugalėdamas bei tikslingai kentėdamas.

Kiekvieną laikmetį Bažnyčia turi siekti, kad Dievo apreiškimas ir žmonijos atsakymas į jį tikėjimu pagimdytų vaisingą dialogą. Pamokslininkas turi, kaip kadaise apaštalai, prašyti: „Išmokyk mus melstis“ (Lk 11, 1), prašyti Kristaus padėti suprasti, kaip bendrauti su Dievu ir su žmonėmis, stovint prie Viešpaties žodžio stalo. Įsikūnijęs Žodis paliko pavyzdį, kaip aiškinti Raštą, taikyti palyginimus, kalbėtis, kad asmeninis susitikimas su Dievu nepaliktų abejingų, bet skatintų Juo sekti. Klausydamiesi homilijos esame kviečiami patirti Dievo apsireiškimą ir atsiliepti savo tikėjimu. Šventasis tekstas ne tik teikia žinių, bet mus perkeičia.⁴⁵

Priartinant Evangelijos žinią šiuolaikiniam žmogui, formuluojant tikėjimo turinį Magisteriumo rekomenduojamais būdais, kiekvienam ieškančiajam galima pateikti „patikimą atsparą, leidžiančią įsitraukti į dialogą su Jėzuje Kristuje pilnatviškai apreikštu Dievo slėpiniu“⁴⁶. Skelbiančiam amžinąsias Šventojo Rašto tiesas, dogmatiką, moralę, mistiką, bet viską naujomis formomis, pagal naujus laiko reikalavimus, prieš akis turint šiuolaikinio žmogaus dvasinius poreikius, pamokslininkui tegu ausyse nuolat skamba prasmingi apaštalo Pauliaus žodžiai: „Vargas man, jei neskelbčiau Evangelijos!“ (1 Kor 9, 16).

Išvados

1. Pamokslininkui kylantys iššūkiai nurodo keletą pamokslams taikomų kritinių aspektų. Kad pamokslas būtų gerai parengtas ir adekvačiai suvokiamas, reikia tinkamai atsižvelgti į tikėjimo įkultūrinimo problemą, susijusią su naująja evangelizacija, į mokslo pasiekimus ir klausytojų intelektą, į pamokslininko kaip Evangelijos liudytojo pašaukimą.

2. Apibrėžiant homilijos vietą liturgijoje išryškėja, kad pamokslininkai, naudodamiesi kompetentingais Šventojo Rašto egzegetų komentarais, laikydamiesi Biblijos aiškinimo nuostatų ir katalikiškosios egzegezės metodų, turi siekti glaudaus liturginio veiksmo ir žodžio ryšio, kuris skatintų tikinčiuosius tai, kas girdima liturginiame vyksme, įgyvendinti gyvenime.

3. Homiletikos mokslinio tyrinėjimo kryptys apima pamokslo sakymo teologinę bei lingvistinę kokybę, Evangelijos skelbėjo – pamokslininko – *trumpalaikį* ir *ilgalaikį* pasirengimą, tikinčiųjų egzistencinę ir kultūrinę tikrovę, tinkamiausių būdų taikymą siekiant evangelinę žinią perteikti mūsų laikų žmonėms. Pamokslininkui keliami reikalavimai dvejopi: jis turi nuolat atnaujinti evangelizavimo metodus ir skirti daug dėmesio galutinei tiesai, kuri žmogui patikėta Apreiškime, taigi pamokslo praktiniai aspektai ir turinys sudaro vieną dvasinį vyksmą.

4. Bažnyčios misija susieta su mokymo galia – evangelizuoti kiekvieno laikotarpio visuomenę. Homiletikos mokslui pastoracijoje tenka ypatinga reikšmė, nes Bažnyčia pamokslą visada vertino kaip vieną svarbiausių evangelizavimo ir tikėjimo skleidimo priemonių. Dievo žodžio gydymo galia turi biblines ištakas, todėl keliaujančiai Dievo tautai pamokslininko, liudijančio Dievo meilę, gerai parengti pamokslai leidžia priimti Dievo žodį ir vykdyti jį kasdieniame gyvenime.

NUORODOS

- ¹ *Benediktas XVI (Ratzinger J.)*. Pakeliui pas Jėzų Kristų. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba. 2005. P. 35.
- ² *Popiežiškoji kultūros taryba*. „Kur tavo Dievas?“ Atsiliepiant į šiandienį netikėjimo ir religinio abejingumo iššūkį. 2004 m. kovo 11–13 d. visuotinio susirinkimo baigiamasis dokumentas // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/kur-tavo-dievas.html. Žiūrėta 2013-03-12. Nr. I. 2.
- ³ *Jonas Paulius II*. Posinodinis apaštališkasis paraginimas *Ecclesia in Europa* // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paraginimai/ecclesia-in-europa.html. Žiūrėta 2013-03-12. Nr. I. 8.
- ⁴ Ten pat. Nr. I. 8.
- ⁵ Ten pat. Nr. I. 9.
- ⁶ *Popiežiškoji kultūros taryba*. „Kur tavo Dievas?“ // Ten pat. Nr. I. 2.2.
- ⁷ *Synod of Bishops XIII ordinary general assembly*. The New Evangelization for the Transmission of the Christian Faith. *Instrumentum Laboris* // http://www.vatican.va/roman_curia/synod/documents/rc_synod_doc_20120619_instrumentum-xiii_en.html. 2013-03-12. Nr. 77.
- ⁸ Ten pat. Nr. 85–88.
- ⁹ *Popiežiškoji kultūros taryba*. Dėl kultūros pastoracijos // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/del_kulturos_pastoracijos.html. Žiūrėta 2013-03-12. Nr. I. 4.
- ¹⁰ *Synod of Bishops XIII ordinary general assembly*. Ten pat. Nr. 12.
- ¹¹ *Broński W.* Formacja Homiletyczna alumnów w wyższych seminariach duchownych w Polsce. Lublin: Wydawnictwo KUL. 2007. S. 231.
- ¹² *Jonas Paulius II*. Enciklika *Fides et ratio* // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/fides-et-ratio.html. Žiūrėta 2013-03-12. Nr. III. 25.
- ¹³ *Panuś K.* Sztuka głoszenia kazań. Kraków: Wydawnictwo SALWATOR. 2008. S. 55–56.
- ¹⁴ *Dvasininkijos kongregacija*. Kunigų tarnybos ir gyvenimo vadovas // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/vadovai/kunigu_tg_vadovas.html. Žiūrėta 2013-03-12. Nr. 41.
- ¹⁵ Konstitucija apie šventąją liturgiją *Sacrosanctum Concilium* // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius: Aidai. 2001. Nr. 52.
- ¹⁶ Katalikų Bažnyčios katekizmas. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2012. Nr. 132.
- ¹⁷ *Popiežius Jonas Paulius II*. Apaštališkasis laiškas *Spiritus et Sponsa*. Konstitucijos apie šventąją liturgiją *Sacrosanctum Concilium* 40-ųjų metinių proga // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_laiskai/spiritus-et-sponsa.html. Žiūrėta 2013-03-12. Nr. 8.

- ¹⁸ *Benedict XVI*. Post-Synodal Apostolic Exhortation *Verbum Domini* // http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/apost_exhortations/documents/hf_ben-xvi_exh_20100930_verbum-domini_en.html. Žiūrėta 2013-03-12. Nr. 59.
- ¹⁹ *Jonas Paulius II*. Apaštališkasis paraginimas *Catechesi tradendae* // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paraginimai/catechesi-tradendae.html. Žiūrėta 2013-03-12. Nr. 48.
- ²⁰ *Popiežiškoji Biblijos komisija*. Biblijos aiškinimas Bažnyčioje // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/biblijos_aiskinimas.html. Žiūrėta 2013-03-12. III. C. 1.
- ²¹ *Panuš*. S. 73–76.
- ²² *Binz S. J.* Pašnekesys su Dievu skaitant Šventąjį Raštą. Kaunas: Gyvieji akmenėliai. 2009. P. 16.
- ²³ *Vaičiūnas V. S.* Homiletika nūdienos akademinėje bendruomenėje // SOTER. 2008. Nr. 27 (55). P. 94.
- ²⁴ *Benedict XVI*. Post-Synodal Apostolic Exhortation *Verbum Domini* // Ten pat. Nr. 45.
- ²⁵ *Popiežiškoji Šventojo Rašto komisija*. De historica Evangeliorum veritate. Nurodymai apie istorinę evangelijų tiesą // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/nurodymai-apie-istorine-evangeliju.html. Žiūrėta 2013-03-12. IV. I.
- ²⁶ Ten pat. X.
- ²⁷ Ten pat.
- ²⁸ Ten pat.
- ²⁹ *Vaičiūnas V. S.* Homiletikos ir katalikiškos kultūros santykis pastoracinės teologijos perspektyvoje. Habilitacijos procedūrai teikiamų darbų apžvalga. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla. 2008. P. 5.
- ³⁰ *Benedict XVI*. Post-Synodal Apostolic Exhortation *Verbum Domini* // Ten pat. Nr. 59.
- ³¹ *Dvasininkijos kongregacija*. Kunigas – Žodžio mokytojas, sakramentų tarnautojas ir bendruomenės vadovas trečiojo tūkstantmečio perspektyvoje // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/kunigas_zodzio.html. Žiūrėta 2013-03-12. Nr. II. 2.
- ³² Ten pat.
- ³³ *Vaičiūnas*. Homiletikos ir katalikiškos kultūros santykis pastoracinės teologijos perspektyvoje. Ten pat. P. 5.
- ³⁴ *Vaičiūnas V. S.* Pamokslų rengimas ir retorika. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla. 2007. P. 32–62.
- ³⁵ *Vaičiūnas*. Homiletikos ir katalikiškos kultūros santykis pastoracinės teologijos perspektyvoje. Ten pat. P. 6.
- ³⁶ Ten pat. P. 10.
- ³⁷ *Vorglimler H.* Naujasis teologijos žodynas. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba. 2003. P. 399.
- ³⁸ *Vaičiūnas*. Homiletikos ir katalikiškos kultūros santykis pastoracinės teologijos perspektyvoje. Ten pat. P. 4.
- ³⁹ *Vaičiūnas*. Homiletika nūdienos akademinėje bendruomenėje // Ten pat. P. 95.
- ⁴⁰ *Jonas Paulius II*. Internetas – naujasis Evangelijos skelbimo forumas. Laiškas 36-osios pasaulinės visuomenės komunikavimo priemonių dienos (2002 m. gegužės 12 d.) proga // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_popieziaus/jp2_internetas2002.html. Žiūrėta 2013-03-12. Nr. 3.
- ⁴¹ *Zarzycki S. T.* Evangelijos skelbimas šiuolaikinėje homiletikos praktikoje. Tarptautinė mokslinė konferencija. Evangelizacija šiandienos pasaulyje: ištakos, iššūkiai, perspektyvos. KTF VDU. 2009 m. balandžio 28 d.
- ⁴² *Jonas Paulius II*. Apaštališkasis laiškas atsakingiesiems už visuomenės komunikavimą „Sparti plėtra“ // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_laiskai/sparti-pletra.html. Žiūrėta 2013-03-12. Nr. 4.
- ⁴³ *Siwek G.* Blaski i cienie współczesnego przepowiadania. T. XXV. Kraków. 2007. S. 183–187.
- ⁴⁴ Ten pat.
- ⁴⁵ *Bronski*. Ten pat. S. 231.

- ⁴⁶ *Jonas Paulius II.* Apaštališkasis laiškas atsakingiesiems už visuomenės komunikavimą „Sparti plėtra“ // Ten pat. Nr. 5.

LITERATŪRA

1. *Benedict XVI.* Post-Synodal Apostolic Exhortation *Verbum Domini* // http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/apost_exhortations/documents/hf_ben-xvi_exh_20100930_verbum-domini_en.html. Žiūrėta 2013-03-12.
2. *Benediktas XVI (Ratzinger J.)*. Pakeliui pas Jėzų Kristų. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba. 2005.
3. *Binz S. J.* Pašnekesys su Dievu skaitant Šventąjį Raštą. Kaunas: Gyvieji akmenėliai. 2009.
4. *Broński W.* Formacja Homiletyczna alumnów w wyższych seminariach duchownych w Polsce. Lublin: Wydawnictwo KUL. 2007.
5. *Dvasininkijos kongregacija.* Kunigas – Žodžio mokytojas, sakramentų tarnautojas ir bendruomenės vadovas trečiojo tūkstantmečio perspektyvoje // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/kunigas_zodzio.html. Žiūrėta 2013-03-12.
6. *Dvasininkijos kongregacija.* Kunigų tarnybos ir gyvenimo vadovas //
7. http://www.lcn.lt/b_dokumentai/vadovai/kunigu_tg_vadovas.html. Žiūrėta 2013-03-12.
8. *Jonas Paulius II.* Apaštališkasis laiškas atsakingiesiems už visuomenės komunikavimą „Sparti plėtra“ // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_laiskai/sparti-pletra.html. Žiūrėta 2013-03-12.
9. *Jonas Paulius II.* Apaštališkasis paraginimas *Catechesi tradendae* // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paraginimai/catechesi-tradendae.html. Žiūrėta 2013-03-12.
10. *Jonas Paulius II.* Enciklika *Fides et ratio* // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/enciklikos/fides-et-ratio.html. Žiūrėta 2013-03-12.
11. *Jonas Paulius II.* Internetas – naujasis Evangelijos skelbimo forumas. Laiškas 36-osios pasaulinės visuomenės komunikavimo priemonių dienos (2002 m. gegužės 12 d.) proga // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_popieziaus/jp2_internetas2002.html. Žiūrėta 2013-03-12.
12. *Jonas Paulius II.* Posinodinis apaštališkasis paraginimas *Ecclesia in Europa* // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_paraginimai/ecclesia-in-europa.html. Žiūrėta 2013-03-12.
13. Katalikų Bažnyčios katekizmas. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai. 2012.
14. Konstitucija apie šventąją liturgiją *Sacrosanctum Concilium* // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius: Aidai. 2001.
15. *Panuś K.* Sztuka głoszenia kazań. Kraków: Wydawnictwo SALWATOR. 2008.
16. *Popiežiškoji Biblijos komisija.* Biblijos aiškinimas Bažnyčioje // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/biblijos_aiskinimas.html. Žiūrėta 2013-03-12.
17. *Popiežiškoji kultūros taryba.* Dėl kultūros pastoracijos // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/del_kulturos_pastoracijos.html. 2013-03-12.
18. *Popiežiškoji kultūros taryba.* „Kur tavo Dievas?“ Atsiliepiant į šiandienį netikėjimo ir religinio abejingumo iššūkį. 2004 m. kovo 11–13 d. visuotinio susirinkimo baigiamasis dokumentas // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/kur-tavo-dievas.html. Žiūrėta 2013-03-12.
19. *Popiežiškoji Šventojo Rašto komisija.* De historica Evangeliorum veritate. Nurodymai apie istorinę evangelijų tiesą // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/nurodymai-apie-istorine-evangeliju.html. Žiūrėta 2013-03-12.
20. *Popiežius Jonas Paulius II.* Apaštališkasis laiškas *Spiritus et Sponsa*. Konstitucijos apie šventąją liturgiją *Sacrosanctum Concilium* 40-ųjų metinių proga // http://www.lcn.lt/b_dokumentai/ap_laiskai/spiritus-et-sponsa.html. Žiūrėta 2013-03-12.
21. *Synod of Bishops XIII ordinary general assembly.* The New Evangelization for the Transmission of the Christian Faith. *Instrumentum Laboris* // http://www.vatican.va/roman_curia/synod/documents/rc_synod_doc_20120619_instrumentum-xiii_en.html. 2013-03-12.
22. *Siwek G.* Blaski i cienie współczesnego przepowiadania. T. XXV. Kraków. 2007.

23. Šventasis Raštas. Vilnius: Lietuvos Katalikų Vyskupų Konferencija. 1998.
24. *Vaičiūnas V. S.* Homiletika nūdienos akademinėje bendruomenėje // SOTER. 2008. Nr. 27 (55). P. 93–98.
25. *Vaičiūnas V. S.* Homiletikos ir katalikiškos kultūros santykis pastoracinės teologijos perspektyvoje. Habilitacijos procedūrai teikiamų darbų apžvalga. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla. 2008.
26. *Vaičiūnas V. S.* Pamokslų rengimas ir retorika. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla. 2007.
27. *Vorgrimler H.* Naujasis teologijos žodynas. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba. 2003.
28. *Zarzycki S. T.* Evangelijos skelbimas šiuolaikinėje homiletikos praktikoje. Tarptautinė mokslinė konferencija. Evangelizacija šiandienos pasaulyje: ištakos, iššūkiai, perspektyvos. KTF VDU. 2009 m. balandžio 28 d.

Gauta: 2013 05 16

Parengta spaudai: 2013 06 13

Vytautas Steponas VAIČIŪNAS

PASTORAL GOALS OF HOMILETICS IN CHURCH'S MISSIONARY PERSPECTIVE

S u m m a r y

Life in modern society, including the faithful, is overfull with information. Therefore, the question is whether there is a place for the Gospel given the overflow of information. Homiletics is a discipline of pastoral theology dedicated to the ministry of the word of God. It discusses widely Church's call, the interpretation of the Scripture, the understanding of the word of God and human, analyses the conditions, possibilities, language, conveyance and competence of the sermon.

The word of God is meant for the plenitude of life that people "might have life, and that they might have it more abundantly" (John 10:10). Thus, one of the most important goals of homiletics is to educate preachers so that they would be able to share the word of God in a way which would be open for peoples' problems, answer their questions, broaden their virtues and their objectives to implement them.

The aim of this article: to reveal modern goals of homiletics in the Church's missionary perspective.

Goals:

- To provide critical access and challenges that preacher deals with today;
- To describe the place of the homily in the liturgy;
- To discuss requirements applicable for the preparation of preachers;
- To highlight the meaning of sermon for the wandering God's nation, the community of the faithful.

Challenges arising for the preacher indicate several critical aspects applicable for sermons. In order for the sermon to be well prepared and understood adequately, there needs to be a proper consideration of the issue of faith enculturation related to the new Evangelism, scientific achievements and listeners' intelligence, preacher's calling as a witness of the Gospel.

Describing the place of the homily in the liturgy it shows up that preachers, utilizing competent comments by exegetes of the Scripture, complying with the provisions of the interpretation of the Bible and the methods of Catholic exegesis, must seek for solid connection between liturgical action and word that would enable the faithful to implement in their lives what they have heard in the liturgical process.

Scientific research directions of homiletics include theological and linguistic quality of preaching, Gospel preachers' *short term* and *long term* preparation, existential and cultural reality of the faithful, the application of the most suitable methods to convey the evangelical message to modern people. Requirements for a preacher are two-fold: he has to constantly renew methods of evangelism and to pay specific attention to the ultimate truth which is entrusted for a human in the revelation. Therefore, practical aspects of a sermon and its content compose one spiritual process.

The mission of the Church is related to its teaching power – to evangelize the society of all times. Homiletics has a special significance in the pastoral because the Church always valued a sermon as one of the most important means of Evangelism and spread of faith. The healing power of the word of God has biblical roots, thus, for the wandering God's nation, well prepared sermons by a preacher proclaiming God's love enable the faithful to accept the word of God and to execute it in every day's life.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: homiletika, pamokslai, Bažnyčios misija, pastoracinė teologija, trumpalaikis ir ilgalaikis pasirengimas.

KEY WORDS: homiletics, sermons, Church's mission, pastoral theology, *short term* and *long term* preparation.

Vytautas Steponas VAIČIŪNAS – prelatas, VDU Katalikų teologijos fakulteto prodekanas, humanitarinių mokslų (teologija) daktaras, VDU profesorius, Katalikų teologijos fakulteto religijos mokslo žurnalo SOTER redakcinės kolegijos pirmininkas, VDU senato narys, Kauno arkivyskupijos bažnytinio tribunolo teisėjas. Tyrimų sritys: pastoracinė katalikų teologija, homiletika ir bažnytinė teisė. Adresas: Gimnazijos g. 7, 44260 Kaunas. Tel. +370 37 32 13 79, faks. +370 37 32 34 77. El. paštas v.vaiciunas@ktf.vdu.lt.

Vytautas Steponas VAIČIŪNAS – prelate, associate dean at the Faculty of Catholic Theology of Vytautas Magnus university, PhD in humanities (theology), VMU professor, chairman of the Editorial Board of the Faculty of Catholic Theology journal SOTER, member of VMU Senate, judge of the Ecclesiastical Tribunal of the Archdiocese of Kaunas. Fields of scientific research: Catholic pastoral theology, homiletics and the law of the Catholic Church. Office address: Gimnazijos g. 7, 44260 Kaunas. Phone: +370 37 32 13 79, fax. +370 37 32 34 77. E-mail: v.vaiciunas@ktf.vdu.lt.